

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра мистецьких дисциплін

ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ
«ПОПУЛЯРНА МУЗИКА ДЛЯ ФОРТЕПІАНО У ФОРМУВАННІ
МУЗИЧНОГО СМАКУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО»

Анотація

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво
Спеціальність: 025 Музичне мистецтво
Освітній ступінь: магістр музичного мистецтва

Виконала:

Самохіна Світлана Валеріївна,
магістрантка групи 23-М

Творчий керівник:

Скорик Тамара Володимирівна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін

Науковий керівник:

Кондратенко Ірина Анатоліївна,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри мистецьких дисциплін

Рецензент:

Мартинюк Тетяна Володимирівна,
доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри мистецької освіти
і візуально-музичних практик
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Чернігів – 2025

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту
рішенням кафедри мистецьких дисциплін
Протокол № _____ від « ____ » _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ д. п. н., проф. Тамара СКОРИК
підпис

Рекомендовано

до захисту

підпис наукового

ініціали, прізвище наукового керівника

керівника

Результат захисту

оцінка

дата захисту

Голова ЕК

підпис

ініціали, прізвище голови ЕК

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. РОЛЬ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИКИ ДЛЯ ФОРТЕПІАНО У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНОГО СМАКУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО.....	10
1.1. Поняття популярної музики для фортепіано: визначення та особливості.....	10
1.2. Поняття музичного смаку та його формування у майбутніх викладачів ЗВО.....	11
1.3. Філософські та соціологічні аспекти популярної музики	12
1.4. Вплив використання популярної музики у кіно, рекламі та медіа на формування музичного смаку	13
1.5. Створення особистого YouTube-каналу як засобу формування музичного смаку.....	15
Висновки до розділу І	16
РОЗДІЛ ІІ. ХУДОЖНЬО-ВИКОНАВСЬКИЙ АНАЛІЗ РЕПЕРТУАРУ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ.....	18
2.1. Твори західноєвропейських композиторів	18
2.1.1 Й. С. Бах. Прелюдія C-dur, BWV 846	18
2.1.2 В.А. Моцарт. Соната для фортепіано № 11, KV 331, A-dur	22
2.1.3 Дж. Фільд. Ноктюрн №5 H-dur	25
2.1.4 Й. Брамс. Угорський танець №5 (для фортепіано в чотири руки)	28
2.1.5 А. П'яццолла. Libertango (для фортепіано в чотири руки).....	31
2.2. Твори українських композиторів	33
2.2.1. О. Білаш. Гуцульська писанка	33
Висновки до розділу ІІ	35
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	42

ВСТУП

Актуальність дослідження теми **«Роль популярної музики для фортепіано у формуванні музичного смаку майбутніх викладачів закладів вищої освіти»** зумовлена сучасними трансформаціями музичної освіти та зміною підходів до формування художніх цінностей молодого покоління. У XXI столітті музичний простір характеризується відкритістю, жанровою багатоманітністю та активною взаємодією академічної традиції з явищами популярної культури, що безпосередньо впливає на освітній процес і професійну підготовку майбутніх викладачів музичного мистецтва [6; 7; 15].

У межах даного дослідження поняття **«популярна музика для фортепіано»** трактується не у вузькому значенні сучасної естрадної або поп-музики, а в ширшому культурно-історичному контексті – як **сукупність найбільш відомих, поширених, легковпізнаваних фортепіанних творів різних епох**, що набули статусу своєрідних «хітів» свого часу. До такого репертуару належать як класичні твори Й. С. Баха, В. А. Моцарта, Й. Брамса, так і музика XX–XXI століть, включно з сучасними та українськими композиціями, які активно функціонують у виконавській, освітній і медіапрактиці [1; 3; 9; 23].

Звернення до популярного фортепіанного репертуару в освітньому процесі сприяє розширенню виконавського кола викладачів ЗВО, формуванню стійких естетичних орієнтирів та розвитку музичного смаку. Як зазначають Т. Тарасенко та Н. Костюк, популярна музика завдяки своїй доступності, емоційній виразності та високому рівню впізнаваності є ефективним засобом розвитку художнього мислення, музичного слуху й виконавських навичок студентської молоді [15, с. 123–130].

Використання популярних фортепіанних творів у навчальному процесі дозволяє органічно поєднати академічну виконавську традицію з актуальними музичними тенденціями, стимулюючи формування музичного смаку та культурної компетентності майбутніх викладачів ЗВО [7; 12; 18]. З мистецтвознавчої точки зору популярна музика виступає важливим

компонентом музичної культури, що поєднує традиційні та інноваційні засоби музичної виразності, вирізняється широкою соціальною присутністю та здатністю до активної комунікації зі слухачем [6, с. 178; 19].

Вітчизняні дослідники, зокрема О. Мельник та Л. Кияновська, акцентують увагу на еволюції популярної музики, зміні її функцій і значенні для системи музичної освіти та професійної підготовки студентів мистецьких спеціальностей [8, с. 102; 6, с. 178]. У цьому контексті особливої актуальності набуває осмислення популярності не лише як ознаки масової культури, а як культурного механізму, що забезпечує сталість художніх цінностей у різні історичні періоди.

Окремої уваги заслуговує той факт, що сьогодні як класична, так і сучасна популярна музика активно функціонує поза межами академічного концертного простору. Твори Й. С. Баха, В. А. Моцарта, А. П'яццоллі, Й. Брамса широко використовуються у кінематографі, телепроектах, рекламі, комп'ютерних іграх та цифрових медіа, що сприяє їхній постійній присутності в культурному просторі та формує ефект упізнаваності [21; 25].

Саме знайомство з відомими мелодіями активізує емоційне сприйняття музики, підвищує інтерес студентів до виконання та осмислення художнього змісту творів. Популярність і доступність фортепіанного репертуару сприяють розвитку відчуття стилю, музичної форми, динаміки та інтонаційної логіки навіть на початкових етапах професійного становлення музиканта [9; 23].

У межах дослідження запропоновано системний підхід до інтеграції популярного фортепіанного репертуару у фахову підготовку студентів-музикантів, зокрема шляхом поєднання традиційних освітніх методів із сучасними медіапрактиками. Практичним втіленням цієї ідеї стало створення авторського YouTube-каналу, де представлено виконання популярних фортепіанних творів, доповнене історичними коментарями, відомостями про композиторів та прикладами використання музики в сучасному культурному просторі [14].

Таким чином, дослідження ролі популярної музики для фортепіано у формуванні музичного смаку майбутніх викладачів ЗВО з урахуванням можливостей сучасних медіаплатформ є актуальним і науково обґрунтованим, оскільки сприяє інтеграції академічної музичної освіти із сучасною музичною практикою, розвитку професійної компетентності та художнього мислення студентів [7; 15; 18].

Об’єкт дослідження – процес формування музичного смаку майбутніх викладачів музичного мистецтва, зокрема за фахом – фортепіано.

Предмет дослідження – роль популярної музики для фортепіано як сукупності найбільш відомих, поширених і легко впізнаваних фортепіанних творів різних епох у формуванні музичного смаку майбутніх викладачів ЗВО.

Мета дослідження – визначити вплив популярної музики для фортепіано на формування музичного смаку майбутніх викладачів ЗВО та обґрунтувати методичні підходи до її використання в освітньому процесі.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукові джерела з теорії та історії музики, мистецтвознавства, філософії, соціології щодо сутності та еволюції понять «популярна музика» і «музичний смак».
2. Обґрунтувати трактування поняття «популярна музика для фортепіано» як культурно-історичного явища, що охоплює найбільш відомі та впізнавані фортепіанні твори різних епох.
3. Визначити зміст і структуру виконавської культури майбутнього викладача музичного мистецтва та її взаємозв’язок із формуванням музичного смаку.
4. Розкрити історико-культурні аспекти розвитку фортепіанного репертуару, зокрема української та світової музики, що набув статусу популярного в різні історичні періоди.
5. Визначити методичні засади інтеграції популярного фортепіанного репертуару та сучасних медіапрактик у навчальний процес закладів вищої освіти.

Методологічна та теоретична основа дослідження ґрунтується на концепціях естетичного виховання, культурологічних, мистецтвознавчих та психолого-педагогічних підходах до формування музичного смаку

Методи дослідження:

- теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення наукових джерел;
- емпіричні: спостереження, бесіди, педагогічний експеримент;
- статистичні: кількісний та якісний аналіз отриманих результатів.

Наукова новизна полягає у системному підході до аналізу впливу популярної музики для фортепіано (як сукупності найбільш відомих і легковпізнаваних творів різних епох) на формування музичного смаку студентів, а також у визначенні методичних засад її використання у навчальному процесі ЗВО.

Уточнено педагогічний потенціал популярного фортепіанного репертуару у формуванні музичного смаку, виконавської культури та художнього мислення майбутніх викладачів музичного мистецтва; обґрунтовано методичні засади використання популярної музики для фортепіано у поєднанні з сучасними медіаплатформами у навчальному процесі ЗВО.

Авторкою створено YouTube канал для поширення власних інтерпретацій популярних творів для фортепіано в поєднанні з текстовим супроводом про твір, композиторів, цікаві факти. Такий формат легко сприймається, надає натхнення для подальшої творчості та вдосконалення вмінь та розвитку музичного смаку. Адже широка аудиторія платформи YouTube одразу дає зворотній зв'язок студенту-майбутньому музиканту і саме на популярних творах для фортепіано це зробити найпростіше. Як результат: системне вдосконалення студента-музиканта, покращення музичного смаку і постійний пошук творів і тем, які цікавлять слухачів, просування класичної музики, виконання та культури прослуховування на широку аудиторію просторів інтернету.

Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій для викладачів музичних дисциплін щодо використання популярної музики для фортепіано у процесі підготовки студентів. Матеріали дослідження доцільно застосовувати у виконавській та просвітницькій діяльності майбутніх викладачів музичного мистецтва, зокрема в процесі створення та використання освітнього медіаконтенту з метою формування музичного смаку студентів і популяризації фортепіанної музики

Апробація та впровадження результатів здійснювалися через участь у наукових конференціях, публікації статей у фахових виданнях, проведення майстер-класів для студентів музичних спеціальностей та елементів педагогічного експерименту.

Брала участь у ХІ Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства», Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 24-25 жовтня 2025 року. Опублікована стаття на тему: «Символіка Прелюдії і фути до мажор з першого тому ДТК Й.С. Баха: до питання популярності твору»

Брала участь у І Міжнародній студентській науково-практичній конференції «Мистецька освіта: Теорія, Методика, Практика», м. Бердянськ-Запоріжжя, 30-31 жовтня 2025. Тези на тему: «Безперервність музичної освіти в умовах війни: нові технології, цифрові інструменти та духовна стійкість митця».

Апробація результатів дослідження також здійснювалася під час ведення авторського освітньо-музичного каналу на платформі YouTube як інноваційного засобу професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти. Контент каналу був спрямований на формування музичного смаку майбутніх викладачів ЗВО шляхом поєднання виконавської інтерпретації популярних фортепіанних творів з короткими музикознавчими коментарями, історико-культурними довідками та елементами аналітичного осмислення музичного матеріалу. Розміщені відео та shorts отримали активний

відгук аудиторії, зокрема окремі матеріали досягли понад 5000 переглядів, що свідчить про ефективність запропонованого формату в контексті формування музичного смаку майбутніх викладачів ЗВО, а також його актуальність для ширшої сучасної слухацької аудиторії.

Структура роботи. Анотація творчого проєкту складається зі вступу, двох розділів з підрозділами, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ І. РОЛЬ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИКИ ДЛЯ ФОРТЕПІАНО У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНОГО СМАКУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО

Популярна музика охоплює широкий спектр жанрів – від класичних мініатюр, що набули загальної популярності, до сучасних естрадних і джазових стилізацій. Вона сприяє формуванню слухацьких уподобань, розширює виконавський досвід, формує здатність розпізнавати художню цінність творів. Виконання фортепіанної популярної музики розвиває емоційність, технічні навички та вміння інтерпретувати різні стилі.

Для майбутніх викладачів важливим є баланс між академічними традиціями та сучасними тенденціями, що дозволяє виховувати гнучкий і різнобічний музичний смак.

1.1. Поняття популярної музики для фортепіано: визначення та особливості

Популярна музика для фортепіано не є окремим жанром, а поєднує елементи різних музичних стилів: класики, естради, джазу, року, попу, фольклору. Це робить її універсальним засобом музичної комунікації та самовираження.

У межах даного дослідження популярна музика для фортепіано розглядається як сукупність найвідоміших, найрозповсюдженіших і легко впізнаваних фортепіанних творів різних історичних епох і стильових напрямів, які набули широкого культурного резонансу, активно функціонують у сучасному медіапросторі та є доступними для сприйняття й виконання у навчальному процесі. Таке трактування не обмежується сучасною поп-музикою, а охоплює твори класичного репертуару, що стали своєрідними «хітами» свого часу та зберігають популярність у наш час.

Вона характеризується:

- широкою аудиторією слухачів;
- доступністю виконання та сприйняття;

- здатністю швидко адаптуватися до змін у суспільстві та культурі.

Популярна музика виконує одночасно естетичну, педагогічну та соціокультурну функції. Вона розвиває технічні та виконавські навички студентів, сприяє формуванню музичного смаку та здатності критично оцінювати музичні твори. Як зазначає О. Сапожнік [11, с. 327], популярна музика інтегрує різні жанрово-стильові моделі та може ефективно використовуватися у навчальному процесі для стимулювання інтересу студентів до музики.

Для розвитку музичного смаку та виконавських навичок особливо ефективним є поєднання академічних і популярних творів. Нами обрано:

Й. С. Бах. Прелюдія C-dur, BWV 846;

В. А. Моцарт. Соната для фортепіано № 11, KV 331, A-dur ;

В. А. Моцарт. Турецьке рондо, A-dur;

Дж. Філд. Ноктюрн № 5 H-dur;

Й. Брамс. Угорський танець № 5;

А. П'яццолла. Libertango;

О. Білаш. Гуцульська писанка.

Виконання цих творів забезпечує гармонійне поєднання класичних традицій і сучасних тенденцій, розвиває техніку, почуття педалізації і туше.

1.2. Поняття музичного смаку та його формування у майбутніх викладачів ЗВО

Музичний смак – це комплексна здатність особистості оцінювати музичні твори, поєднуючи емоційне сприйняття, інтелектуальний аналіз та культурні уподобання. Він формується під впливом особистісних, соціальних та освітніх факторів і відображає рівень культурного розвитку та музичної компетентності індивіда.

Музичний смак є важливим компонентом професійної підготовки майбутніх викладачів ЗВО класу фортепіано, оскільки визначає здатність

студента до естетичного судження, інтерпретації музичних творів і передачі художніх сенсів слухачам.

Включення популярної музики у навчальний процес дозволяє поєднати академічну традицію та сучасні музичні тенденції, стимулюючи розвиток музичного смаку студентів [7, с. 45]. Виконання таких творів розвиває емоційну чуттєвість, здатність до аналізу та критичну оцінку музичного матеріалу, що є невід'ємною складовою професійної компетентності майбутніх викладачів [15, с. 125].

Твори Баха та Моцарта допомагають освоювати класичну техніку і структуру, Філд та П'яццолла – розвивати чуття ліричності та ритму, а українські твори, такі як сучасні твори Олександра Білаша – підвищують культурну ідентичність та національну музичну свідомість. Таке поєднання створює умови для гармонійного розвитку музичного смаку, що включає технічну, естетичну та культурну компетентність.

1.3. Філософські та соціологічні аспекти популярної музики

Філософське осмислення категорії «популярна музика» пов'язане із проблематикою масової культури, що формується в умовах глобалізації та медіатизації мистецького простору. Популярна музика відображає культурні тенденції суспільства та активно їх формує, стаючи важливим інструментом соціальної комунікації та самовираження.

Філософи культури підкреслюють дві ключові функції популярної музики:

1. Відображення сучасних соціальних процесів і культурних змін.
2. Формування індивідуального та колективного смаку, естетичних уподобань і культурної ідентичності.

Як зазначає Frith [22, с. 34], популярна музика створює «спільноту смаку», що формує культурну ідентичність слухачів та впливає на їхнє сприйняття музики як соціокультурного явища. Соціологічні та музикознавчі дослідження підтверджують, що музичний смак є важливим компонентом

культурного капіталу особистості та взаємопов'язаний із рівнем освіти, культурним досвідом і соціальним статусом [7, с. 45; 11, с.327].

Інтеграція популярної музики для фортепіано у навчальний процес сприяє розвитку критичного мислення, музичної компетентності, емоційної чуттєвості та формуванню власного музичного смаку студентів, забезпечуючи глибоке розуміння музики як соціокультурного явища [15, с. 125].

Твір	Мета використання	Розвиток навичок
Й. С. Бах, Прелюдія C-dur	Освоєння класичної техніки та інтерпретаційних прийомів	Техніка, музична інтерпретація, контрапункт
В. А. Моцарт, Соната №11, KV 331(в т.ч. Турецьке рондо)	Розвиток музичної пам'яті та аналізу музичної форми	Техніка, музична структура, фразування
Дж. Філд, Ноктюрн №5 H-dur	Лірична виразність	Динаміка, туше
Й. Брамс, Угорський танець №5	Ритмічна експресія	Ритм, координація, виконавська майстерність
А. П'яццолла, Libertango	Сучасні ритми та стиль	Поліритмія, ансамбль, ритмічна точність
О. Білаш, Гуцульська писанка	Ознайомлення з народною музичною тематикою та етнічним колоритом	Етно-стиль, мелодійність, виконавська виразність

1.4. Вплив використання популярної музики у кіно, рекламі та медіа на формування музичного смаку

Популярна музика для фортепіано, крім навчальної та естетичної функції, активно використовується у кіно, рекламі та медіа, що значно

підсилює її популярність серед широкої аудиторії та впливає на формування музичного смаку студентів і слухачів. Використання музики у цих сферах виконує дві основні функції:

1. Підсилення популярності композицій. Твір А. П'яццолли *Libertango* або класичні твори Баха та Моцарта часто адаптуються для саундтреків фільмів, телевізійних програм та рекламних роликів. Це дозволяє широкому загалу слухачів сприймати їх у новому контексті, що підвищує зацікавленість у виконанні і вивченні таких творів [1, с.544; 9, с. 352; 22, с.112].
2. Формування естетичних орієнтирів та музичного смаку. Знайомство студентів та слухачів із музикою через кіно та рекламу сприяє взаємодії академічної традиції та популярних стилів, стимулюючи розвиток слухових та інтерпретаційних навичок. Наприклад, використання ноктюрнів Дж. Філда у романтичних саундтреках або енергійних танцювальних тем А. П'яццолли у сучасних медіа формує музичний смак через почуття стилю [6, с.178; 8, с.102].

Дослідження показують, що популярна музика у кіно та рекламі стає сигнальним механізмом соціальної ідентичності та культурного капіталу. Студенти, які аналізують її використання в медіапросторі, краще розуміють взаємозв'язок між музикою, емоційним впливом та соціальними практиками, що є важливою складовою формування професійної компетентності майбутніх викладачів [15, с. 125; 7, с. 45].

Таким чином, популярна музика у медіа не лише підсилює власну популярність, але й стає ефективним інструментом формування музичного смаку, виконавських і аналітичних навичок студентів та викладачів, поєднуючи навчальні та культурні аспекти музичної освіти [11, с. 327].

1.5 Створення особистого YouTube-каналу як засобу розвитку музичного смаку

Сьогодні для студентів музичних спеціальностей YouTube потроху стає тим, чим раніше були концерти у студентських залах: простором, де можна не лише зіграти свою улюблену п'єсу, а й показати її тим, хто ніколи не дійде до академічної сцени. Багато молодих музикантів відкривають для себе, що власний канал – це не про славу, «перегляди» чи «вподобайки», а про можливість навчитися говорити з публікою простою мовою та водночас тримати професійний виконавський рівень.

Фільмування власного виконанням – справа кропітка і хвилююча. Потрібно і техніку налаштувати, і світло, і ще й зібратися з думками. Але саме в цьому процесі студенти починають уважніше слухати себе. Наприклад, коли переглядають запис, помічають те, що «пролетіло» повз увагу: зайве прискорення, нерівне розподілення фрази, «змазаний» штрих. Таке самоспостереження дуже дисциплінує – набагато більше, ніж здається на перший погляд.

Окрема тема – короткі розповіді перед виконанням. Студенти часто бояться сказати бодай кілька речень про композитора чи історію твору, а саме ця «мала розповідь» і формує особливий стиль подачі. Глядачеві важливо чути не сухі дати, а живі деталі: як з'явилася мелодія, хто надихнув композитора, або який цікавий випадок трапився під час створення п'єси. Коли студент сам готує текст, шукає факти, намагається переказати їх доступно – у нього природно формується відчуття міри, смаку й влучності образів. [8, с. 102; 9, с. 352].

Для майбутніх викладачів ЗВО це має ще й практичне значення. Уміння пояснити складну музичну ідею простою мовою, без зайвого академізму є одним із важливих навичок сучасного педагога. YouTube тут працює як тренажер: камера реагує чесно, вона не дає сховатися за загальними фразами, і якщо думка «не впевнена», «не якісна», «не цікава» це одразу видно. Для майбутніх викладачів та музикантів це досвід, який складно отримати в

традиційній аудиторії. Камера не обманює: або є зміст і емоція, або їх немає. І коли студент починає працювати з відео регулярно, поступово формується не лише техніка гри, а й особистий стиль подачі, вміння тримати увагу й чутливість до того, що справді працює з людьми. Це – своєрідний лакмусовий папірець сучасного музичного смаку.

Ще один важливий момент – виконавець отримує реальний зворотний зв'язок. Коментарі бувають різні, але саме вони допомагають зрозуміти, як публіка сприймає популярні фортепіанні твори, що в ній зачіпає, а що, навпаки, лишається поза увагою. Таке спостереження розширює уявлення про музичний смак сучасного слухача й дає відчуття живого діалогу – того, чого часто бракує у традиційному навчальному процесі.

Отже, створення особистого YouTube-каналу для професіоналів і поціновувачів фортепіанної музики – це не просто спосіб викласти свої відео. Це шлях до навички говорити про музику власним голосом і до глибшого розуміння того, як популярні фортепіанні твори сприймаються аудиторією. Це місце, де молодий музикант вчиться звучати впевнено, мислити ширше й бути ближчим до слухача. А разом із цим природно формується і музичний смак.

Висновки до I розділу

Популярна музика для фортепіано у межах цього дослідження, визначається як сукупність найвідоміших, легко впізнаваних фортепіанних творів різних епох, які набули широкої популярності і функціонують у сучасному культурному просторі. Вона займає важливе місце у музичній освіті, поєднуючи доступність, емоційну виразність та стилістичну різноманітність, допомагає студентам розвивати технічні навички, ритмічну чутливість, ліричну виразність та здатність до інтерпретації різних стилів, поєднуючи академічні традиції з сучасними музичними тенденціями.

Музичний смак студентів та викладачів формується не лише в аудиторії, а й під впливом позаакадемічних чинників. Популярна музика виступає «містком», що поєднує професійні знання з емоційним досвідом і сучасними

музичними практиками. Використання творів у кіно, рекламі та інших медіа підвищує їхню впізнаваність, стимулює інтерес до виконання і сприяє формуванню естетичних орієнтирів. Інтеграція популярних творів у навчальний процес розвиває критичне мислення, музичну чутливість та власний стиль виконавця.

Цифрові медіа, зокрема YouTube, дозволяють студентам демонструвати виконання, аналізувати власні інтерпретації та отримувати зворотний зв'язок від аудиторії. Це формує навички самопрезентації, творчої ініціативи та професійну дисципліну, що складно досягти у традиційній аудиторії.

Таким чином, популярна музика для фортепіано є ефективним інструментом формування музичного смаку та професійної компетентності майбутніх викладачів, розширює їхній художній кругозір, стимулює інтеграцію академічної та сучасної музичної практики та сприяє розвитку сучасних виконавських навичок.

РОЗДІЛ II. ХУДОЖНЬО-ВИКОНАВСЬКИЙ АНАЛІЗ РЕПЕРТУАРУ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ

2.1 Твори західноєвропейських композиторів

2.1.1. Й. С. Бах. Прелюдія C-dur, BWV 846

Прелюдія до мажор BWV 846 – перший твір з першого тому «Добре темперованого клавіру» Йоганна Себастьяна Баха, що став еталоном поліфонічного мистецтва та джерелом натхнення для багатьох поколінь музикантів, вважається одним із найвідоміших і найвпливовіших у класичній музиці. Він поєднує в собі простоту та глибину, технічну майстерність і духовну виразність. Прелюдія створює спокійну та медитативну атмосферу завдяки послідовності арпеджіо, плавним гармонічним переходам і ясності тональності до мажор.

Прелюдію грають як на клавесині, так і на фортепіано, органі та інших інструментах, виконують як початківці, так і видатні майстри, існує безліч інтерпретацій і редакцій, використовують в сучасних кінострічках та навіть в рекламних роликах. Розберемо детально, що робить цей твір настільки популярними.

Прелюдія BWV 846 відкриває перший том «Добре темперованого клавіру» з 24 прелюдій і фуг у всіх мажорних і мінорних тональностях [1722 рік]. Цей цикл був створений для демонстрації можливостей «добре темперованого» налаштування клавішних інструментів, що дозволяло грати в усіх тональностях без потреби в переналаштуванні інструменту.

Популярна та цікава тема символіки та нумерології в творах Баха та безпосередньо в Прелюдії та Фузі до мажор. Деякі дослідники відзначають, що тема фуги C dur складається з 14 нот, що відповідає сумі числових значень літер імені «BACH» [B=2, A=1, C=3, H=8; 2+1+3+8=14].

Філіп Шпіт у своїй фундаментальній двотомній біографії Баха "Йоган Себастьян Бах", [1873–1880] першим звернув увагу на символіку, зокрема на використання композитором мотиву В-А-С-Н [сі-бемоль, ля, до, сі-бекар] у

його творах. Він зазначив, що цей мотив може мати символічне значення, пов'язане з самим Бахом.

Альберт Швейцер в роботі "Йоганн Себастьян Бах", аналізуючи символіку в музиці Баха, особливо підкреслював використання "хрестоподібних" мотивів, які відображають релігійні теми, такі як страждання Христа. Саме він звернув увагу на числові аспекти, зазначаючи, що Бах міг використовувати певні числа для передачі теологічних ідей. А.Швейцер також зазначав, що вивчення мови І.С.Баха є нагальною потребою практичного музиканта: "Не знаючи сенсу мотиву, часто неможливо зіграти п'єсу в правильному темпі, з правильними акцентами та фразуванням" [1, с.356].

Структура та гармонійна ясність часто асоціюються з релігійними образами. Фактом є те, що музика І.С.Баха змушує мислити та думати і знаходити глибокі змісти, спираючись на святе писмо-Біблію. Дослідники ДТК створюють різні гіпотези щодо зв'язку прелюдії та фуґи з певними сюжетами Біблії. Наприклад, вважають, що Прелюдія та фуґа c-dur має асоціативний образ з райським життям, а потім з гріхопадінням та початком сходження в матерію. Послідовність арпеджіо в Прелюдії створює спокійну та медитативну атмосферу, що може символізувати божественний порядок і гармонію. Але наприкінці, в 34 такті звучить негармонійна септіма, тобто з'являється дисонанс перед остаточною каденцією.

Інші дослідники пов'язують Прелюдію та Фуґу C dur з "Благовіщенням". Звучання прелюдії передає «ангельське світло, чистоту й надію». У ній втілено образне бачення світу: земля, небо, ефір, трепет крил у повітрі. Лютнеподібна фактура асоціюється з живописними образами ангелів, що тримають музичні інструменти, зокрема лютні.

У 1853 році романтичний французький композитор Шарль Гуно опублікував Медитацію на першу прелюдії Баха для фортепіано [«Méditation sur le Premier Prélude de Piano de JS Bach»], але цей твір ширше відомий під назвою Ave Maria і в основі твору - прелюдія до мажор.

Для виконання прелюдії важливі: контроль арпеджіо, плавність легато, точність ритму, динамічна виразність та інтерпретація символічних і духовних аспектів.

На ДТК і зокрема виконуючи Прелюдію та Фугу C dur І.С.Баха виросла та надихнулася більшість музикантів світу, включаючи Л.В.Бетховена, В.А.Моцарта, Ф.Мендельсона, Р.Шумана, Ф.Листа, Ф.Шопена. Ось деякі імена відомих виконавців: Гленн Гульд [Glenn Gould], 1932–1982, Канадський піаніст, відомий своєю аналітичною інтерпретацією Баха. Його запис ДТК став еталоном у ХХ столітті. Грав в стриманому стилі, з ідеальною артикуляцією. [9, с. 352; 14]

Всі ці факти також свідчать про причини великої популярності цього видатного твору.

Прелюдія до мажор BWV 846 з Першого тому «Добре темперованого клавіру» Йоганна Себастьяна Баха, як один із найвпізнаваніших та найулюбленіших творів світової класичної музики, використана в десятках кінострічках, підкреслюючи емоційну глибину та універсальність. Її спокійний, плавний характер робить її ідеальним музичним фоном для створення атмосфери витонченості, внутрішньої зосередженості чи духовності.

Відомі фільми та серіали, де звучить цей твір або його пряма адаптація: У фільмі «Мовчання моря» [Le Silence de la mer] 2004 року, режисера П'єра Бутрона, Прелюдія до мажор BWV 846 Й.С. Баха звучить у сцені, де німецький офіцер Вернер фон Ебреннак грає на фортепіано для Жанни, племінниці господаря будинку, в якому він мешкає. Ця сцена є ключовою для розкриття емоційного напруження між персонажами та символізує спробу встановити зв'язок через музику попри мовчазний опір.

У фільмі «Bagdad Café» прелюдія BWV 846 виконується персонажем Саломе, сином Бренді, який грає її на піаніно в кафе. Ця музика звучить у сценах, де Саломе грає на піаніно, створюючи спокійну атмосферу серед пустельного ландшафту.

У фільмі «Залізна леді» [2011], прелюдія BWV 846 звучить під час фінальних титрів. Ця музика підкреслює завершення історії та додає емоційного резонансу до образу Маргарет Тетчер.

У фільмі «Піаніст» [The Pianist, 2002] численні сцени фортепіанної гри включають музику Баха, зокрема й цю прелюдію в різних аранжуваннях, хоча твір не завжди офіційно вказаний у саундтреці, Прелюдію можна почути навіть в такому виконанні як в фільмі «Бейб» [Babe, 1995], як іронічне й водночас грайливе використання класичної музики в контексті фільму для всієї родини.

Прелюдія додає глибини та емоційного резонансу інтимному спілкуванню персонажів, часто використовується у історичних драмах, документальних фільмах та навіть у рекламних роликах для передачі почуття спокою, порядку або благодаті.

«Аве Марії» Шарля Гуно [на тему Прелюдії до мажор BWV 846] взагалі стала одним з найпопулярніших сакральних творів у кінематографі, часто використовується у сценах скорботи, одруження, молитви або глибокого емоційного очищення. Відомі приклади використання:

В фільмах «Фантазія» [Fantasia, 1940, Disney], «Хрещений батько III» [The Godfather Part III, 1990], «Незвані гості» [Wedding Crashers, 2005], «Живі» [Alive, 1993], у фільмі Терренса Маліка «Древо життя» [The Tree of Life, 2011], «Зіткнення» [Crash, 2004] та інших.

Прелюдія у медіа передає емоційний фон спокою, внутрішньої зосередженості та духовності. Її універсальність дозволяє використовувати твір як фонову музику для драматичних сцен, анімації, рекламних роликів і документальних фільмів [2, с. 1–5; 9, с. 352].

Для презентації твору на YouTube каналі використано такий текст:
«Бах – Прелюдія До мажор (C-dur BWV 846) - проста і космічно недосяжна
Яка мелодія має сотні версій виконання? Яку мелодію грають і учні-початківці, і найвідоміші піаністи світу?

Так, це Прелюдія до мажор Йоганна Себастьяна Баха, яка відкриває двері в його Добре темперований клавір. Написана три століття тому, вона й сьогодні звучить живо та сучасно. Її можна почути в сотнях фільмів, у рекламі Sony, Apple, BMW, і навіть у мультфільмах Disney. Увійшла до Золотої платівки космічного корабля Вояджера і відправлена в космос. Через 130 років після створення прелюдії французький композитор Шарль Гуно на її основі написав свою Ave Maria, яка стала всесвітньо відомим духовним твором. Хоча немає прямих доказів, теоретики і музикознавці бачать у ній:

Біблійні образи (Створення світу або Благовіщенням), і числові шифри Баха, і трикратність у нотах, яка символізує Святу Трійцю, прихований хорал. Але це окремі теми...

Прелюдія – ніби подих Всесвіту, впорядкований у звуки. Як музична молитва. Вона проста – і водночас недосяжно космічна. До мажор – чиста, прозора тональність, символ Божого світла. Але світло «мерехтить» – воно рухається, воно живе. Арпеджіо гірмонійно перетікають одне в одне. Передостанній такт є моментом напруги у всій прелюдії. Ніби питання: «А що буде далі? Чи збережеться ця гармонія?»

Прелюдія до мажор BWV 846 є не лише фундаментальним твором класичної музики, але й прикладом універсальної музичної мови, здатної поєднувати технічну майстерність, духовну символіку та популярність у сучасній культурі. Художній та виконавський аналіз демонструє її педагогічну цінність, адже твір сприяє розвитку техніки, інтерпретаційних навичок та естетичного сприйняття у студентів ЗВО. Популярність у кіно та медіа підтверджує здатність музики Баха передавати емоційні й символічні смисли широкому загалу, формуючи музичний смак майбутніх викладачів.

2.1.2. В. А. Моцарт. Соната для фортепіано № 11, KV 331, A-dur

Музика Моцарта відзначається ясністю форми, мелодійною вишуканістю та доступністю для широкого кола слухачів. Соната для фортепіано №11, К. 331, ля мажор Вольфганга Амадея Моцарта — це не лише

один із найвідоміших творів композитора, а й яскравий приклад того, як популярна фортепіанна музика може формувати художній смак майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Соната складається з трьох частин:

Andante grazioso — тема з шістьма варіаціями;

Menuetto — менует з тріо.

Alla turca: Allegretto — відомий як «Турецький марш».

Ця структура відходить від традиційної сонатної форми, починаючи з варіацій, що демонструє інноваційний підхід Моцарта до композиції.

Значну популярність досягла саме музика «Турецького маршу»: Третя частина сонати, «*Rondo alla Turca*», є однією з найвідоміших фортепіанних п'єс Моцарта. Вона часто виконується окремо від сонати та має численні аранжування для різних інструментів. «*Rondo alla Turca*» побудована на восьмих нотах у ритмічній повторюваній фігурі, що імітує барабанний супровід яничарських оркестрів. Тональний центр *A-dur*, чисті інтервали та проста мелодійна лінія створюють легкість і енергію, а виконання вимагає чіткої артикуляції, рівномірного темпу та контролю динаміки [23].

Студентам для виконання сонати необхідні навички: варіаційна техніка у першій частині, стилістично точна артикуляція у менуеті та ритмічна стабільність у «*Rondo alla Turca*». Виконання сонати вимагає від студента володіння різними техніками гри на фортепіано, що є важливим для майбутніх викладачів. Аналіз музичного стилю: Вивчення сонати сприяє розвитку навичок аналізу музичних творів, що є необхідним для педагогічної діяльності.

Моцарт був натхненний музикою яничарських оркестрів Османської імперії, що була популярною в Європі того часу. Це відображено в ритмічних та мелодичних особливостях «*Rondo alla Turca*» [1]. Третя частина Сонати для фортепіано №11, К. 331, «*Rondo alla Turca*» настільки популярна, що виконується не тільки на багатьох концертах, використовується для навчання та підвищення віртуозності музикантів по всьому світу, а й широко

використовується в кіно, телебаченні та рекламі. Її впізнаваність і енергійний характер роблять її популярним вибором для різноманітних медіа-проектів.

Наприклад, у фільмі «Шоу Трумана» [1998] «Rondo alla Turca» звучить із радіо головного героя, підкреслюючи його наївність і рутину повсякденного життя.

В фільмі «Грозовий перевал» [1939] Мелодія використовується як тема повернення Хіткліфа, додаючи драматизму сцені.

А в у стрічці «Рояль» [1993], хоча конкретне використання «Rondo alla Turca» не підтверджено, музика Моцарта загалом присутня у фільмі, підкреслюючи емоційні моменти.

Крім фільмів цю музику можна почути на телебаченні, наприклад, в серіалі «Як я зустрів вашу маму» мелодія звучить у кількох епізодах, зокрема в сценах, де Барні демонструє свої хитрощі з «Книги прийомів».

У «Загублені» [Lost], у третьому сезоні, епізоді «Tricia Tanaka Is Dead», композиція грає під час вечері Герлі. А у п'ятому сезоні «Будинка брехні» [House of Lies], у епізоді «End State Vision», мелодія використовується для підкреслення інтелектуального напруження.

«Rondo alla Turca» часто звучить у класичних мультфільмах, таких як «Том і Джеррі», додаючи комічного ефекту сценам. А в рекламі Tudor з Леді Гагою [2017] у рекламному ролику Леді Гага виконує фрагмент «Rondo alla Turca», демонструючи поєднання класики та сучасності.

Як бачимо, соната №11, К. 331, демонструє, як музична простота та мелодійна ясність сприяють розвитку художнього смаку, виконавських навичок і естетичного сприйняття студентів. Популярність третьої частини «Rondo alla Turca» у концертах та медіа підтверджує універсальність і актуальність твору, який продовжує впливати на культурне середовище сучасності.

2.1.3. Джон Фільд. Ноктюрн № 5 H-dur

Ноктюрн №5 сі-бемоль мажор ірландського композитора Джона Філда - це зразок ранньоромантичної фортепіанної музики, що поєднує ліричну мелодію з делікатним акомпанементом. Ноктюрн №5 був створений у 1817 році та спочатку мав назву «Серенада». Пізніше він став другим рухом Третього фортепіанного концерту композитора, а згодом отримав статус окремого ноктюрну. Твір вирізняється плавною мелодією в правій руці, що супроводжується арпеджіованим акомпанементом у лівій.

Хоча цей твір менш відомий широкій публіці порівняно з «Турецьким маршем» Моцарта, він має значний вплив на розвиток музичного мистецтва та формування естетичного смаку майбутніх викладачів.

Вплив на музичне мистецтво та естетичний смак:

1. Розвиток ліричного мислення і відчуття фразування. Ноктюрн характеризується плавною, співучою мелодією у верхньому голосі та ніжним арпеджіо в басі. Виконання твору формує у студентів здатність відчувати природний рух фрази, передавати нюанси динаміки та тембру, що є базовою навичкою для будь-якого викладача музики.
2. Формування емоційної виразності. Твір вимагає від виконавця використання *rubato*, легкого *legato* та тонких динамічних переходів. Це сприяє розвитку емоційної інтерпретації музики та допомагає студентам зрозуміти, як передавати настрій та образ твору через фортепіанну гру.
3. Підвищення технічної майстерності. Незважаючи на відносну простоту, твір потребує контролю над координацією рук, плавного злиття мелодії та акомпанементу, а також чіткого відтворення ритмічної структури. Це допомагає формувати у студентів базові навички, необхідні для виконання більш складних романтичних та сучасних творів.
4. Історико-стильова обізнаність. Джон Фільд вважається попередником Фредеріка Шопена і одним із засновників жанру ноктюрну. Вивчення його творів знайомить студентів із еволюцією фортепіанної музики,

стилістичними особливостями ранньоромантичного періоду, а також зі способами передачі інтонаційного колориту того часу.

5. Педагогічне значення. Виконання Ноктюрну №5 стимулює розвиток у студентів аналітичного мислення, здатності до самостійного інтерпретаційного вибору, формує естетичні орієнтири та навички, необхідні для майбутньої роботи викладачем фортепіано.

Ноктюрни Дж. Фільда стали прямим впливом на творчість Фредеріка Шопена, який розширив жанр і зробив його центральним у фортепіанній романтичній музичній традиції [24, р. 22]. Його твори надихнули таких композиторів, як Йоганнес Брамс, Роберт Шуман та Франц Ліст. Редакція Франца Ліста: У 1839 році Франц Ліст редагував та написав вступ до першого повного видання ноктюрнів митця, підкреслюючи їхню унікальність та емоційну глибину.

Композитор написав понад 18 ноктюрнів, але №5 часто обирають для викладання завдяки його емоційній насиченості та доступній технічній складності.

Аранжування для скрипки та фортепіано: Ноктюрн №5 був адаптований для скрипки та фортепіано німецьким композитором Фрідріхом Германом, що свідчить про його популярність і музичну універсальність.

На відміну від «Турецького маршу» Моцарта, Ноктюрн №5 Джона Філда рідко використовується в кіно, телебаченні чи рекламі. Проте його вплив відчувається через твори інших композиторів, особливо Фредеріка Шопена, чий стиль формувався під впливом ноктюрнів Філда.

Вивчення твору дозволяє студентам глибше зрозуміти особливості жанру та його історичний контекст. Твір сприяє вдосконаленню техніки гри на фортепіано, особливо в аспектах легато та динамічного контролю. Інтерпретація ноктюрну вимагає від виконавця глибокого емоційного занурення, що є важливим для майбутніх педагогів.

Для презентації твору на YouTube каналі використано такий текст:

«А ви знали, що ноктюрни придумав не Шопен?! Першим їх створив ірландський композитор і піаніст Джон Фільд. Фільд був вундеркіндом і давав власні концерти з 10 років. Вчителем Фільда був Клементі, який бачив талант учня. Сам Клементі виробляв і продавав фортепіано і залучав Фільда демонструвати свої інструменти прямо в магазині. Уявіть собі: юний Фільд грає прямо в вітрині фортепіанного магазину, як жива реклама! І це 1790-ті роки!

Отже саме композитор започаткував той м'який, співучий, нічний стиль, який ми сьогодні називаємо ноктюрном. І найцікавіше – майстер ноктюрну Шопен пізніше визнавав, що багато чого перейняв саме від Фільда. Фільд написав 18 ноктюрнів. Попонуємо послухати Ноктюрн №5».

Ноктюрн №5 сі-бемоль мажор Джона Фільда є яскравим прикладом ранньоромантичної фортепіанної музики, що поєднує ліричну мелодію з делікатним арпеджіо [24]. Його виконання сприяє розвитку ліричного мислення, через роботу з мелодійною лінією та арпеджіо, технічної майстерності, емоційної виразності та музичної чутливості у студентів, готуючи майбутніх викладачів фортепіано до педагогічної діяльності [7, с. 35; 16].

Твір демонструє контраст між спокійною, медитативною мелодією та динамічною ритмічною структурою, формуючи багатогранне сприйняття музики. Виконання ноктюрну вимагає використання *rubato*, *legato* та тонкого контролю динаміки, що розвиває здатність передавати емоційні нюанси.

Популярність ноктюрну обмежена музичною традицією, проте його вплив на творчість Фредеріка Шопена та інших романтичних композиторів підтверджує його значення для музичної освіти та формування художнього смаку [24]. Вивчення ноктюрну №5 дозволяє виконавцям глибше зрозуміти особливості жанру, його історичний контекст та способи передачі інтонаційного колориту ранньоромантичного періоду [18, с. 191].

2.1.4. Й. Брамс. Угорський танець №5 (для фортепіано в чотири руки)

Угорський танець №5 Йоганнеса Брамса є одним із найвідоміших творів композитора, що поєднує елементи народної музики з академічною формою. Цей твір, написаний у стилі чардашу, вирізняється яскравою ритмікою, контрастною динамікою та емоційною експресією, що робить його надзвичайно привабливим для виконавців і слухачів. Брамс був глибоко захоплений угорською музикою, особливо після знайомства зі скрипалем Еде Ременї, що стало поштовхом до створення серії «Угорських танців» [21].

Угорський танець №5 базується на чардаші «Bártfai emlék» («Спогад про Бартфу») угорського композитора Бели Келера, хоча Брамс вважав її народною мелодією.

Характер ритму: швидкі шістнадцяті та восьмі ноти у *Vivace*, синкопи, характерні для чардашу. В мелодії використовуються контрастні інтервали, різкі скачки, імітація циганської віртуозності. В динаміці застосовані швидкі переходи *forte-piano*, що підсилюють драматичний ефект.

Перед виконавцями стають технічні виклики: швидкі пасажі, синкоповані мотиви, координація рук, точність у темпі та артикуляції. У *Legato* та *staccato* важливо виділити контраст між енергійними і ліричними епізодами (АВА форма). Для передачі емоційної виразності потрібен контроль *forte-piano* та *crescendo/decrescendo*. Чітко відзначити контраст між *Vivace* (енергійний, ритмічний, «циганський дух») та *Lento* (ліричний, спокійний). Такі виконавчі прийоми формують багатогранне сприйняття музики та дозволяє студентам працювати з різними емоційними характерами в межах одного твору. Форма твору – проста трьохчастинна (АВА): енергійна частина *Vivace*, лірична *Lento*, і повернення до *Vivace* з кульмінаційним завершенням [5, с. 23].

Для піаністів твір є викликом: швидкі пасажі, контрастна динаміка, синкопи та темпові зміни вимагають високої техніки. У його музиці — і

буйний циганський дух, і темні фарби лісових хащів, і витончені танці Брамс зазначав: «Народна пісня — мій ідеал» [5, с. 22-24].

Угорський танець №5 особливо цікавий для аналізу з точки зору формування музичного смаку майбутніх викладачів ЗВО, оскільки поєднує популярність і академічність, розвиває виконавську техніку, формує естетичне сприйняття та стимулює інтерес до музичної спадщини інших народів.

У контексті творчого проєкту виконання цього твору сприяє розвитку інтерпретаційних навичок, розумінню стилістичних особливостей романтизму та формуванню глибшого музичного смаку. Композиторська стилізація народної музики демонструє, як популярні мотиви можуть бути інтегровані в академічну традицію, зберігаючи при цьому свою емоційну силу та автентичність.

Музика Угорського танцю №5 активно використовується в кіно та мультфільмах, що свідчить про її популярність і вплив на масову культуру. Зокрема, твір звучить у таких фільмах:

- «The Great Dictator» («Великий диктатор», 1940) – комедія Чарлі Чапліна, де танець використано у знаменитій сцені з глобусом.
- «Terminator 2: Judgment Day» («Термінатор 2: Судний день», 1991) – звучить у гумористичному контексті в сцені торгового центру;
- «Sherlock Holmes: A Game of Shadows» («Шерлок Холмс: Гра тіней», 2011) – музичні вставки з угорським колоритом. Мультфільми «Looney Tunes» («Луні Тюнз») – як музичний супровід до комічних сцен, що підкреслює динаміку та гротеск.

Угорський танець №5 Йоганнеса Брамса є яскравим прикладом того, як академічна музика може стати популярною завдяки своїй емоційності, ритмічній виразності та фольклорному колориту. Незважаючи на складність виконання, твір активно використовується не лише в концертній практиці, а й у масовій культурі – кіно, мультфільмах, рекламі — що свідчить про його універсальність і впливовість.

Для майбутніх викладачів ЗВО ознайомлення з таким репертуаром є важливим етапом формування музичного смаку, оскільки він поєднує глибину академічної традиції з доступністю та естетичною привабливістю. Угорський танець №5 – це не просто музичний твір, а культурний феномен, що продовжує надихати нові покоління музикантів і слухачів.

Для презентації твору на YouTube каналі використано такий текст: «Як поводяться мудрі люди, коли раптом виявляється, що вони використали чийсь мелодію, думаючи, що вона народна? Так, вони домовляються. Саме так сталося й у цій історії. Уявіть собі молодого Йоганнеса Брамса – на той час уже відомого німецького композитора, який шалено захоплювався угорськими ритмами та циганськими мелодіями. Йому здавалось, що ці теми – справжній фольклор, тож він створив 21 «Угорський танець» на основі того, що чув від народних музикантів. Але в «Угорському танці №5» мелодія зовсім не була народною. Її написав угорський композитор Бела Келер на 10 років раніше – як чардаш під назвою “Bártfai emlék” («Спогад про Бартоф»). Брамс почув її від мандрівних музикантів і був упевнений, що це фольклор. Келер пізніше дізнався про популярність його теми. Але композитори порозумілись і домовились.

Який же результат цієї історії? Сьогодні Угорський танець №5 є одним із найвідоміших хітів класичної музики: вибуховий ритм, шалені контрасти та енергія, яка піднімає настрій мільйонам слухачів. А зараз – слухаємо!»

Угорський танець №5 Йоганнеса Брамса є яскравим прикладом поєднання народних мотивів та академічної фортепіанної традиції. Твір демонструє контраст між енергійною, ритмічно насиченою частиною *Vivace* та ліричною, спокійною *Lento*, що формує багатогранне сприйняття музики та розвиває у студентів здатність передавати різні емоційні характери. Виконання твору вимагає високої технічної майстерності, точності у темпі, координації рук, контролю динаміки та артикуляції, що сприяє розвитку професійних навичок майбутніх викладачів фортепіано.

Твір також є прикладом того, як популярна музика може впливати на формування музичного смаку та естетичних орієнтирів слухачів, поєднуючи академічну глибину із доступністю та емоційною привабливістю. Використання Угорського танцю №5 у масовій культурі – кіно, мультфільмах та рекламі — підтверджує його універсальність і впливовість, роблячи його цінним матеріалом для музичної освіти та розвитку виконавських компетенцій студентів [5, с. 22–24; 7, с. 35].

2.1.5. А. П'яццолла. Libertango (для фортепіано в чотири руки)

Libertango Астора П'яццолли є одним із найвідоміших творів аргентинського композитора, який поєднує елементи традиційного танго, джазу та академічного музичного стилю. Назва твору є неологізмом, що поєднує слова *libertad* (свобода) і *tango*, символізуючи прагнення П'яццолли до музичної свободи та створення нового жанру – *nuevo tango*. Libertango демонструє новаторський підхід композитора, де емоційна експресія поєднується з чіткою ритмічною структурою та гармонічною складністю.

У версії для фортепіано в чотири руки твір набуває особливої динаміки та фактурної насиченості.

Основні характеристики:

- чітка ритмічна пульсація у стилі танго з використанням синкопованих фраз;
- контраст між спокійними лірико-танцювальними епізодами та енергійними, драматичними секціями;
- насиченість гармонії, яка поєднує класичні та джазові акценти;
- мелодична лінія часто проходить у верхньому голосі, у той час як нижні регістри підтримують ритмічну основу та арпеджіо.

Виконання Libertango в чотири руки потребує від виконавця високого рівня координації між партнерами, точності ритму та контролю динаміки.

Основні виконавські аспекти:

- використання легкого legato та чітких артикулювань для виокремлення мелодії;
- контроль синкопованих пасажів і швидких переходів, що підкреслюють танцювальний характер твору;
- динамічний контраст між секціями для створення драматичного ефекту;
- створення ансамблевого балансу та рівномірного звучання при злитті двох фортепіанних партій.

Libertango (1974) став символом nuevo tango і демонструє можливість інтегрування традиційної танго-мелодії в академічну музичну форму. Виконання твору для фортепіано в чотири руки сприяє:

1. Розвитку ансамблевих навичок та координації між виконавцями.
2. Формуванню естетичного смаку через роботу зі стилістичною інтерпретацією, динамічними нюансами та ритмічною експресією.
3. Вдосконаленню технічної майстерності, зокрема точності у синкопованих фразах, контролю над акцентами та гармонічною фактурою.
4. Підвищенню музичної чутливості та розуміння міжжанрових взаємозв'язків сучасної музики.

Libertango широко використовується у масовій культурі, зокрема у кіно, наприклад:

- Frantic («Шалений», 1988, Р. Поланскі) — сцена в танцювальному клубі;
- The Tango Lesson («Урок танго», 1997, С. Поттер) — музична тема твору;
- Assassination Tango («Танго вбивці», 2002, Р. Дювалл) — дослідження культури танго. Це свідчить про його популярність, універсальність та здатність поєднувати академічну глибину з емоційною доступністю для широкого слухача;
- Libertango Астора П'яццоллі є яскравим прикладом того, як популярна музика може інтегрувати елементи академічного мистецтва та джазово-танцювальні ритми, формуючи новий жанр. Виконання твору для фортепіано в чотири руки сприяє розвитку технічної майстерності,

ансамблевих навичок та стилістичної інтерпретації у студентів та викладачів ЗВО [7; 16].

Популярність Libertango у концертній практиці, кіно та медіа підкреслює його впливовість та здатність виховувати художній смак і музичну культуру майбутніх викладачів. Твір демонструє, як емоційна експресія, ритмічна насиченість і гармонічна складність можуть поєднуватися для створення музики, що надихає і розвиває музикантів різного рівня підготовки.

2.2. Твори українських композиторів

2.2.1. О. Білаш. «Гуцульська писанка»

Твір «Гуцульська писанка» українського композитора Олександра Білаша є яскравим прикладом стилізації народної музики у фортепіанному репертуарі. Композиція вирізняється барвистою мелодикою, ритмічною різноманітністю та образністю, що відображає гуцульську культуру через музичні засоби. В основі твору — мотиви, що нагадують орнаментальність писанки, передані через арпеджіо, пунктирні ритми та змінні метри. Виконавський аналіз виявляє потребу у гнучкому темпоритмі, чіткому педалюванні та емоційній виразності, що дозволяє передати характер гуцульського колориту.

Прикладом якісного виконання є інтерпретація студентів музичних закладів, зокрема у рамках конкурсів української музики. Часто твір звучить у концертних програмах, присвячених народному мистецтву, що свідчить про його популярність серед молодих виконавців.

Цікавим є факт, що Олександр Білаш, автор численних вокальних циклів і романсів, звернувся до інструментальної музики саме через прагнення передати національні образи. «Гуцульська писанка» стала одним із небагатьох його фортепіанних творів, що здобули широке визнання. Як зазначає музикознавець Т. Коваль у статті «Фольклорні образи в інструментальній музиці О. Білаша», композитор «через музичну орнаментику прагнув передати декоративність гуцульської культури».

«Гуцульська писанка» О. Білаша є важливим елементом популярної фортепіанної музики, що сприяє формуванню музичного смаку майбутніх викладачів ЗВО. Її образність, національний колорит та доступність для виконання роблять твір актуальним у сучасному освітньому та концертному просторі. Через образну назву («писанка») і асоціативний музичний матеріал твір сприймається легко, формує емоційну чуттєвість та наочне воображення у слухача/виконавця — це робить його ефективним інструментом для формування музичного смаку студентів-викладачів. Це підтверджує педагогічне застосування в навчальних матеріалах та на шкільних сайтах.

Для запису відео для YouTube каналу був використаний такий текст: «...Два кольори мої, два кольори... Цю мелодію знає майже кожен українець. Але автора знаємо значно менше... Олександр Білаш — це не просто автор пісень, що стали народними. Це композитор, який залишив понад 600 творів (опери, оперети, ораторії, музика до кінофільмів та пісні), керував Київською організацією Спілки композиторів, викладав, навчав, підтримував молодих музикантів...

Менше відомо, що Білаш писав музику не лише «для голосу», а й дуже тонкі камерні речі. Одну з таких збірок він присвятив своїй дружині. Вона так і називається — «Тетянчин альбом». Це музичні мініатюри, у яких немає пафосу — лише щирість, домашність і дуже особисті інтонації. І саме з цього альбому я зараз виконаю твір «Гуцульська писанка». У ньому — дивовижне поєднання: і ноти боротьби, і м'якість; і карпатські простори, і тиша полонин. Білаш ніби «малює» звук, як майстриня розписує писанку — орнамент за орнаментом, штрих за штрихом.

Цей твір часто обирають для конкурсів і студентських програм — він і технічно цікавий, і надзвичайно образний. У ньому є характер, глибина і світло, яке так впізнаване в музиці Білаша.»

Твір Гуцульська писанка Олександра Білаша є яскравим прикладом поєднання народної музики з академічною фортепіанною традицією. Композиція вирізняється барвистою мелодикою, ритмічною різноманітністю

та образністю, що відображає гуцульську культуру та створює у слухача яскраві асоціації з національними мотивами.

Виконання твору розвиває у студентів такі компетенції:

- технічну майстерність та гнучкість у контролі темпу, педалювання та ритмічної точності;
- музичну чутливість і емоційну виразність, необхідну для передачі характеру національної музики;
- аналітичне мислення та навички інтерпретації музичних творів;
- розуміння національного колориту та стилістичних особливостей української музики.

Таким чином, Гуцульська писанка виконує одночасно музичну, освітню та виховну функції, формуючи у майбутніх викладачів ЗВО художній смак, професійну компетентність і здатність передавати через музику національні культурні цінності.

Висновки до II Розділу

Аналіз фортепіанних творів, включених до творчого проєкту, підтверджує, що популярна музика для фортепіано є ефективним інструментом формування мистецького смаку майбутніх викладачів закладів вищої освіти. Репертуар, який охоплює музичні стилі від бароко до сучасності, поєднує високу художню цінність із пізнавальною, виховною та естетичною функціями.

Прелюдія C-dur Й. С. Баха демонструє зв'язок технічної простоти з духовною глибиною та поліфонічним мисленням. Соната A-dur KV 331 та «Rondo alla Turca» В. А. Моцарта показують, як класична музика стає масовим культурним явищем, поєднуючи естетичне задоволення з виконавським розвитком. Ноктюрн №5 Джона Філда розвиває ліричне сприйняття, динамічну гнучкість і емоційну виразність, а «Угорський танець №5» Й. Брамса – ритмічну яскравість, віртуозність та критичне сприйняття стилів. Сучасне поєднання академічних, джазових та етнічних елементів у

«Libertango» Астора П'яццолли розвиває ансамблеві навички, ритмічну точність та стилістичне мислення.

Особлива увага приділяється твору О. Білаша «Гуцульська писанка», який демонструє значення українського національного матеріалу у формуванні музичного смаку студентів. Робота над твором сприяє освоєнню національної стилістики, розвитку емоційної виразності та здатності працювати з музикою, що має культурну ідентичність.

Аналіз творів засвідчує, що популярна музика для фортепіано виступає мостом між традиційною академічною освітою та сучасними культурними запитами, забезпечуючи формування високого художнього смаку й професійного мислення майбутніх викладачів музичного мистецтва.

ВИСНОВКИ

1. У результаті комплексного аналізу наукових джерел з теорії та історії музики, мистецтвознавства, філософії та соціології встановлено, що поняття «популярна музика» і «музичний смак» є багатовимірними, історично зумовленими та динамічними культурними категоріями. З'ясовано, що в різні історичні періоди до сфери популярної музики належали не лише зразки сучасної масової культури, а й найвідоміші, соціально затребувані та емоційно впливові твори академічної традиції. Музичний смак розглядається як складне інтегративне утворення, що формується в процесі взаємодії художньої якості музичного матеріалу, культурно-історичного контексту, освітнього впливу та індивідуального музичного досвіду особистості, що є особливо значущим у підготовці майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

2. Обґрунтовано авторське трактування поняття «популярна музика для фортепіано» як культурно-історичного явища, яке в межах дослідження визначається як сукупність найвідоміших, художньо значущих і доступних з виконавської точки зору фортепіанних творів різних історичних епох — від бароко до сучасності, що набули статусу своєрідних «хітів» у професійній, освітній та масовій музичній практиці. Доведено, що таке розуміння дозволяє

поєднати класичну спадщину (зокрема творчість Й. С. Баха, В. А. Моцарта, Й. Брамса та інших композиторів) із феноменом популярності, актуальності та впізнаваності у сучасному культурному просторі, розширюючи репертуарні та методичні можливості фортепіанного навчання.

3. Визначено зміст і структуру виконавської культури майбутнього викладача музичного мистецтва як цілісного інтегративного утворення, що охоплює технічну, інтерпретаційну, художньо-естетичну, стилістичну та комунікативну складові. Встановлено її тісний взаємозв'язок із формуванням музичного смаку, естетичних орієнтирів і професійної ідентичності майбутнього викладача. Доведено, що робота з популярним фортепіанним репертуаром сприяє активізації мотиваційного компонента навчання, розвитку художнього мислення, емоційної виразності, технічної свободи та здатності до переконливої музично-виконавської комунікації.

4. Розкрито історико-культурні аспекти розвитку українського та світового фортепіанного репертуару, який у різні історичні періоди набував статусу популярного. Встановлено, що популярність фортепіанних творів зумовлювалася не лише їх високою художньою цінністю, а й соціальними, педагогічними та комунікативними функціями музики в конкретному культурному контексті. Доведено, що залучення історичних, культурних і виконавських наративів (історій створення творів, особливостей їх рецепції, шляхів популяризації) у процес виконавської підготовки суттєво підвищує рівень усвідомленого сприйняття музики та сприяє розвитку естетичного судження й музичного смаку майбутніх викладачів ЗВО.

5. Визначено методичні засади інтеграції популярного фортепіанного репертуару та сучасних медіапрактик у навчальний процес закладів вищої освіти. Обґрунтовано доцільність використання цифрових платформ (зокрема YouTube) як інноваційного освітнього середовища для поєднання виконавської діяльності, аналітичного коментаря та музично-просвітницької роботи. Експериментальна апробація створення музично-освітнього контенту (виконавські відео, shorts, поєднання музики з поясненнями) підтвердила

ефективність поєднання традиційної академічної підготовки з цифровими комунікаційними інструментами, що сприяє формуванню музичного смаку, професійних компетентностей та творчої самореалізації майбутніх викладачів музичного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Аберт Г. В.А. Моцарт. Ч.1. Кн.1 : 1756-1774. 2-е вид. Київ: Музична Україна, 1987. 544 с.
2. Галкіна Л. Діалог Баха з Богом. *Шкільний світ*. 2014. № 19 (жовт.). Вкладка. С. 1-5.
3. Галь Г. Брамс, Вагнер, Верді. Три майстри – три світи. Київ: Музична Україна, 1986. 480 с.
4. Гончарук А. Чудодійний вплив музики Моцарта : [урок музики, 6 клас]. *Мистецтво та освіта*. 2013. № 2. С. 21–25.
5. Кіпушева Т. В. Життя і творчість Йоганнеса Брамса. *Мистецтво в шк.* 2020. № 12. С. 24–28.
6. Кияновська Л. О. Музика ХХ століття: напрями, течії, стилі. Львів: Сполом, 2010. 312 с.
7. Лазаревська О. П. Формування музичного смаку студентів у вищій музичній освіті. Київ: Музична Україна, 2023. 45 с.
8. Мельник О. І. Популярна музика в системі музичного освіти України. Київ: Видавництво Наук, 2017. 180 с.
9. Мільштейн Я. І. Добре темперований клавір І. С. Баха і особливості його виконання. Київ: Класика-XXI, 2017. 352 с.
10. Радько Г. "Щоб знову вибухнуть вогнем...": (Композитор і поет Олександр Білаш). *Рідний край*. 2004. №1. С. 36-42.
11. Сапожнік О. В. Сучасна популярна естрадна музика в Україні: до питання дефініції та жанрово-стильових конотацій. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал*. 2024. № 1. С. 327–332.
12. Склярів О. Д. Особливості викладання курсу "Фортепіано" у вищих навчальних закладах культури. *Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури, молоді та спорту України, Харків. держ. акад. культури*. Харків, 2020. Вип. 67. С. 147-156.

- 13.Скорик Т. В. Основи професійної успішності педагога-музиканта: навчальний посібник. Чернігів : Десна Поліграф, 2022. 156 с.
- 14.Соколов І. І. С. Бах. ХТК, том 1. Фуга до мажор. Лекції на YouTube: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KQN2mP3MaUI&list=PLm2-kWl2qoqtUpeMR-UXy8wZ1fRmTzRb1&index=12> (дата звернення: 13.09.2025).
- 15.Тарасенко Г. М., Костюк Н. І. Вплив популярної музики на формування художнього смаку студентської молоді. Мистецтвознавчі записки: Зб. наук. праць. Київ, 2020. Вип. 38. С. 123–130.
- 16.Тищик В. Б., Цуранова О. О., & Мельниченко, М. В. (2025). Виховання естетичного смаку у майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях інструментально-виконавської майстерності. Педагогічна Академія: наукові записки, (17).
- 17.Холод Анастасія Олександрівна. Психологічні чинники формування музичного смаку : публікація 2022-01-01; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2222U000133.
- 18.Чорпіта Р. Б. Особливості формування музичного смаку майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі інструментального навчання. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки.* 2017. Вип. 79(2). С. 190-193. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_79\(2\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_79(2)_41)
- 19.Шевченко О. Г. Українська популярна музика: витоки та проблематика (1920–1990 рр.): дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Київ, 2010. 170 с.
- 20.Шиллер Ф. Листи про естетичне виховання. Львів, 2010. 216 с.
- 21.Угорські танці Брамса і їхня історія створення. UkrPublic: веб-сайт. URL: <https://ukrpublic.com/aktualne/ugorski-tantsi-bramsa-i-jikhnya-istoriya-stvorenniya.html> (дата звернення: 07.11.2025).
- 22.Frith S. Taking Popular Music Seriously: Selected Essays. Aldershot: Ashgate, 2007. 360 с.

- 23.Irving J. Understanding Mozart's Piano Sonatas. Farnham: Ashgate Publishing, 2010. 172 с.
- 24.Temperley N. The Early Romantic Piano: From Field to Chopin. Cambridge: Cambridge University Press, 1991. 204 с.
- 25.Schwarm B. Piano Sonata No. 11 in A Major, K 331. Encyclopaedia Britannica: URL: веб-сайт. URL: <https://www.britannica.com/topic/Piano-Sonata-No-11-in-A-Major-K-331> (дата звернення: 13.09.2025).

ДОДАТКИ

1. Афіша

Національний університет
«Чернігівський колегіум» ім.Т.Г.Шевченка
Кафедра мистецьких дисциплін

**Творчий проєкт
Світлани САМОХІНОЇ**

**ПОПУЛЯРНА МУЗИКА ДЛЯ ФОРТЕПІАНО
У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНОГО СМАКУ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО**

Творчий керівник:
Тамара СКОРИК, доктор
педагогічних наук, професор
кафедри мистецьких
дисциплін

У заході беруть
участь:
Тетяна КРУГЛЯК,
Марія ЦИГАНОВА

**Запрошуємо:
09 грудня 2025
Початок в 11.00,
ДМШ #2**

